

GEEF DE JEUGDHULP- VERLENER TOEGANG TOT JE KLAS

Van professionals die werkzaam zijn in onderwijs en jeugdhulp mag je verwachten dat ze kunnen samenwerken met de betrokkenen in de omgeving van kinderen die ze begeleiden. Interprofessioneel samenwerken is een voorwaarde om leerlingen in staat te stellen zich succesvol te ontwikkelen, om hen met complexe problematiek in het regulier onderwijs voldoende te kunnen ondersteunen en om hen gelijke kansen te bieden.

Samenwerken leraren en jeugdhulpverleners

Samenwerken is een uitdaging op zichzelf. Dit komt ook naar voren in de Evaluatie Passend Onderwijs van 2020. Uit de NRO-studie *Jeugdhulpverlening in de school: samen praten en vooral samen doen* blijkt dat samenwerken door leraren en jeugdhulpverleners in de klas ter bevordering van het sociaal en emotioneel leren bijdraagt aan het welbevinden van alle leerlingen. Deze studie bevestigt resultaten uit eerder onderzoek: als er daadwerkelijk wordt samengewerkt, leren professionals veel van elkaar en neemt de positieve houding tegenover interprofessionele samenwerking toe. Samenwerken in de klas aan de ontwikkeling van leerlingen blijkt – veel meer dan samen praten over leerlingen – een positieve invloed te hebben op het samenwerken op zichzelf, het welbevinden van leerlingen en de pedagogische competentieontwikkeling van leraren.

Samenwerken versus samen praten

Samenwerken is niet hetzelfde als samen praten. Onderwijs- en jeugdhulpprofessionals zijn geneigd om hun onderlinge contact te richten op het bespreken van specifieke leerlingcasussen en dat is lang niet altijd tot tevredenheid van de betrokkenen. Leraren zien adviezen van hulpverleners of IB'ers voor individuele leerlingen met problemen niet automatisch als

werkbaar voor het handelen in de complexiteit van een groep. Interventies, waarbij de focus ligt op het behandelen van problemen of stoornissen, worden ook wel curatieve interventies genoemd. Wanneer de aandacht ligt op het voorkomen van problemen, is er sprake van preventie. Preventief werken is vooral gericht op het 'gewone' opgroeien en opvoeden, en niet op problemen van individuele leerlingen. De nadruk ligt op het bevorderen van het welbevinden van iedereen. Als leraren en jeugdhulpverleners bij hun samenwerken gericht zijn op preventie, dan krijgt het begeleiden van leerlingen een kwaliteitsimpuls. Hulpverleners en leraren kunnen dan ieder vanuit hun eigen expertise bijdragen aan de algemene kwesties die spelen bij opgroeien en opvoeden in een groep. Daarbij fungeert de hulpverlener als gespecialiseerde in maatschappelijke opvoedingsvraagstukken en de leraar als gespecialiseerde in de pedagogisch-didactische begeleiding en groepsprocessen.

Samenwerken mogelijk maken

Samenwerken is in Nederland niet vanzelfsprekend en ook niet bestuurlijk georganiseerd. Scholen lopen tegen de vraag aan hoe zij het samenwerken met jeugdhulpverlening op een goede manier kunnen organiseren en vormgeven, teneinde leerlingen optimale ontwikkelingskansen te bieden. Er zijn veel

raakvlakken tussen de doelen van passend onderwijs en jeugdhulp, en dat geeft inzicht in waar de meerwaarde van een goede verbinding kan liggen. Een van die doelen is om meer in te zetten op preventie en minder nadruk te leggen op het labelen van problematiek. Als we over de grenzen kijken, zien we in Amerika een veelbelovende aanpak voor samenwerken tussen onderwijs en jeugdhulpverlening, namelijk het Interconnected Systems Framework (ISF) dat door Barrett en collega's werd ontwikkeld in 2013. ISF laat zien hoe de jeugdhulpverlening in de Amerikaanse scholen voor alle leerlingen toegankelijk is gemaakt. Het kent een viertal uitgangspunten die voor samenwerken van belang zijn en die we ook in een drietal tips voor de Nederlandse IB'er kunnen vertalen:

In onze school zijn er kaders, maar daarbinnen heb je allemaal een eigen autonomie en verantwoordelijkheid. Daarmee kan ieder zijn of haar talenten tot zijn recht laten komen.

De jeugdhulpverlener is er voor àlle leerlingen

Welzijn is voor elke leerling van belang om tot ontwikkeling en tot leren te komen. Welzijn gaat over een gezonde emotionele, cognitieve en gedragsmatige ontwikkeling die bijdraagt aan schoolsucces. Het is daarbij van belang dat het welzijn van alle leerlingen regelmatig wordt gemonitord met een signaleringsinstrument. Vanaf februari 2022 heeft het ministerie van OC&W hiervoor een aantal screeningsinstrumenten geselecteerd. De IB'er kan samen met leraren en jeugdhulpverleners de signalering als uitgangspunt gebruiken voor het bevorderen van welbevinden. Zo kunnen gevoelens van onveiligheid, stress of onrust door IB'ers, leraren en hulpverleners samen worden opgepakt in een afgestemd aanbod van basisondersteuning met gerichte activiteiten binnen de school.

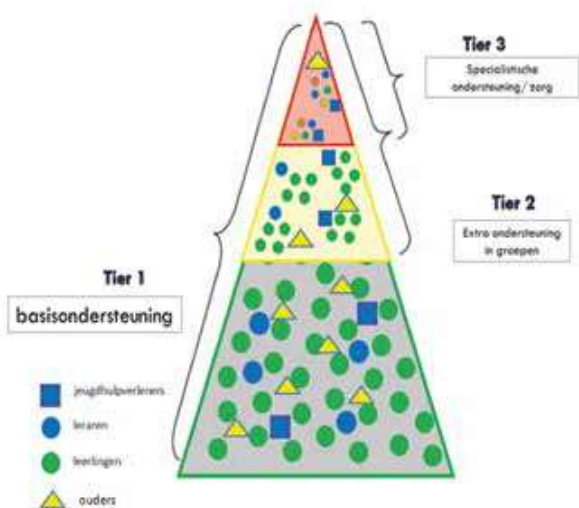
Onder begeleiding van een jeugdhulpverlener en leraar kunnen leerlingen met elkaar werken aan thema's die spelen in een groep. Zo werkten in het NRO-onderzoek leerkrachten samen met jeugdhulpverleners in de klas aan het thema sociale weerbaarheid. In een volgende fase werden ouders als educatieve partners betrokken, zodat zij met hun kinderen sociale weerbaarheid ook konden stimuleren. In plaats van leerlingen te selecteren voor speciale programma's wordt de basisondersteuning door leraren en jeugdhulpverleners en ouders gezamenlijk versterkt, zodat problemen niet escaleren.

Kortdurende, goede en effectieve interventies

Een school die – bij voorkeur samen met de jeugdhulpverlening en eventuele andere betrokkenen – de ondersteuningsbehoeftes van de leerlingen onderzoekt, weet bijvoorbeeld hoeveel leerlingen psychische klachten hebben en of het zinvol is om interventies voor de klassen, kleine groepen of individuen in te zetten. Scholen die werken vanuit het ISF-model hebben ervaren dat het belangrijk is om te werken met kortdurende, goede en effectieve interventies, omdat het onderwijs- en zorgsysteem daarvan niet overbelast raken. Het gaat dan om individuele en groepsgerichte interventies die van goede kwaliteit en effectief zijn, ongeacht welke professional de interventie uitvoert. Dit vraagt om training van leraren en jeugdhulpverleners. Data verzamelen over de effectiviteit en duurzaamheid van de kortdurende interventies is daarbij essentieel. De IB'er, die overzicht heeft over de zorgagenda op een school, kan met behulp van data meer toegespitste scholingsactiviteiten en interventies organiseren en plannen voor leraren, én als het kan samen met jeugdhulpverleners in de school. Niet alleen de gewenste scholingsactiviteiten worden zo duidelijk, maar ook wordt voor de professionals uit beide werkvelden inzichtelijk welke behoeften er op deze school bij deze kinderen in deze wijk liggen. Daarmee kan ook het gesprek worden gevoerd op strategisch niveau over inzet vanuit onderwijs en zorg in een wijk.

Samenwerken en ontwikkelen in meergelaagdheid

In passend onderwijs gaan we uit van een onderwijszorgcontinuüm: een brede en gelaagde structuur waarin het onderwijs op verschillende niveaus wordt uitgevoerd. Dit wordt ook wel de piramide van zorg in het onderwijs genoemd. Een afgeleid model van deze piramide voor passend onderwijs is geïnspireerd op het ISF-model (zie figuur 1). Het model toont ook een gelaagd systeem van organiseren en sluit goed aan bij passend onderwijs. In dit model wordt zichtbaar dat ook in de basisondersteuning zowel leraren als jeugdhulpverleners en ouders samenwerken. De IB'er heeft als taak de samenwerking tussen de verschillende betrokkenen in de drie lagen te monitoren, faciliteren en ondersteunen. De piramide als beslismodel geeft de IB'er kansen om de jeugdhulpverlening zo optimaal mogelijk in te zetten voor alle leerlingen. De IB'er moet zich hierbij steeds afvragen hoe de beperkte uren van jeugdhulpverlening worden ingezet: voor enkele individuele trajecten of voor alle leerlingen in een groep. Het doel is steeds dat leraren en ondersteuners samen optimale ontwikkelingskansen creëren voor alle leerlingen. ■

Figuur 1 Piramide niveaus van ondersteuning (naar Barret et al. 2013)

Meer lezen?

- [Jeugdhulpverlening in de school \(fontys.nl\)](http://fontys.nl).

Meer zien?

- [Webinar Jeugdhulp in de school: Samen praten en vooral samen doen - Steunpunt Passend Onderwijs \(steunpuntpassendonderwijs-povo.nl\)](http://steunpuntpassendonderwijs-povo.nl).

Karin Diemel en Mariette Haasen werken als docent-onderzoekers bij Fontys Hogescholen in het opleidingscentrum speciale onderwijszorg (OSO). Zij werkten samen aan het NRO-project 'Jeugdhulpverlening in de school: Samen praten en vooral samen doen'.

Tips

- De jeugdhulpverlener moet toegankelijk zijn voor alle leerlingen.
- Onderzoek samen welke kortdurende effectieve interventies op jullie school nodig zijn en wie hieraan samenwerken.
- Laat leraren, jeugdhulpverleners en ouders samenwerken aan het bevorderen van het sociaal-emotioneel leren in de basisondersteuning.

Samenvatting

Over de manier waarop onderwijs en jeugdhulpverlening in Nederland kunnen samenwerken, is nog weinig vastgelegd. Met dit artikel en de drie tips hebben we een poging gedaan om de inzichten die we hebben opgedaan in het NRO-onderzoek te vertalen naar de praktijk van de IB'er. Deze inzichten hebben geleid tot meer welbevinden bij leerlingen en betere samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulpverlening om het sociaal en emotioneel leren te optimaliseren voor alle leerlingen. Dat wensen we iedere school toe.